

SECRETARIATUL GENERAL AL GUVERNULUI
DEPARTAMENTUL PENTRU RELAȚIA CU PARLAMENTUL

Nr. 5640/2020

09. IUL. 2020

DOAMNA SILVIA-CLAUDIA MIHALCEA,
SECRETARUL GENERAL AL CAMEREI DEPUTAȚILOR

PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR
SECRETAR GENERAL

Nr. 2/4600/1002762

Ref. la: punctele de vedere ale Guvernului aprobate în ședința Guvernului din data de 01 iulie 2020

STIMATĂ DOAMNĂ SECRETAR GENERAL,

Vă transmitem, alăturat, în original, **punctele de vedere ale Guvernului** referitoare la:

1. *Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 62/2018 privind combaterea buruienii ambrozia (Bp. 461/2019, Plx. 49/2020);*
2. *Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 99/2000 privind comercializarea și serviciilor de piață (Bp. 589/2019, Plx. 195/2020);*
3. *Proiectul de Lege privind adoptarea unor măsuri necesare facilitării parcării bicicletelor în spații publice (Bp. 421/2019, Plx. 644/2019);*
4. *Proiectul de Lege pentru modificarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată (Bp. 140/2019, Plx. 441/2019);*
5. *Proiectul de Lege privind protejarea vieții de familie și reglementarea unor situații juridice în cazul persoanelor aflate în uniune consensuală (Bp. 305/2019, Plx. 593/2019);*
6. *Proiectul de Lege pentru completarea Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății (Bp. 145/2019, Plx. 445/2019);*
7. *Proiectul de Lege privind unele măsuri pentru asigurarea exercitării dreptului de vot în afara teritoriului României (Bp. 247/2019, Plx. 508/2019);*
8. *Legea pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011, aflată în procedură de reexaminare la solicitarea Președintelui României (Plx. 365/2019, L. 606/2019);*
9. *Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă, cu modificările și completările ulterioare (Bp. 303/2019, Plx. 591/2019);*
10. *Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 260/2008 privind asigurarea obligatorie a locuințelor împotriva cutremurelor, alunecărilor de teren și inundațiilor (Bp. 593/2019, Plx. 236/2020);*
11. *Proiectul de Lege privind aplicarea în perioada 2019-2020 a unor măsuri de protecție socială acordată persoanelor disponibilizate prin concedieri colective efectuate în baza planurilor de disponibilizare (Bp. 514/2019, Plx. 171/2020);*
12. *Proiectul de Lege pentru modificarea art. 2 lit. a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 110/2017 privind Programul de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii - IMM INVEST ROMÂNIA (Bp. 158/2020, Plx. 319/2020);*
13. *Propunerea legislativă privind digitalizarea învățământului românesc (Plx. 275/2020);*

14. Proiectul de Lege pentru modificarea Ordonanței de Urgență nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate (Bp. 302/2019, Plx. 590/2019);

15. Proiectul de Lege pentru acordarea unor facilități în domeniile transportului de mărfuri, transportului național de persoane și construcțiilor (Bp. 173/2020, L. 337/2020);

16. Propunerea legislativă pentru modificarea și completarea Legii nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terților prin accidente de vehicule și tramvaie (Bp. 515/2019, Plx. 118/2020);

17. Proiectul de Lege privind unele măsuri administrative și fiscale (Bp. 268/2020, Plx. 392/2020);

18. Proiectul de Lege privind organizarea și desfășurarea votului electronic (Bp. 255/2019, Plx. 571/2019);

19. Proiectul de Lege privind acordarea tichetelor de masă salariaților aflați în șomaj tehnic ca urmare a decretării stării de asediu sau a stării de urgență (Bp. 170/2020, L. 334/2020);

20. Proiectul de Lege pentru instituirea „Anului Promovării Lecturii” în România -2020 (Bp. 507/2019, Plx. 197/2020).

Totodată, vă transmitem, alăturat, în copie, punctele de vedere ale Guvernului referitoare la:

1. Propunerea legislativă pentru modificarea și completarea Legii nr. 269 din 16 iunie 2004 privind acordarea unui ajutor financiar în vederea stimulării achiziționării de calculatoare (Bp. 226/2020);

2. Propunerea legislativă privind exploatarea masei lemnoase (Bp. 166/2020, L. 330/2020).

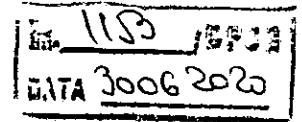
Cu deosebită considerație,

NINI ȘĂPUNARU

SECRETAR DE STAT

PRIM MINISTRU

Domnule președinte,

În conformitate cu prevederile art. 111 alin. (1) din Constituție, Guvernul României formulează următorul

PUNCT DE VEDERE

referitor la *proiectul de lege privind organizarea și desfășurarea votului electronic*, provenit dintr-o propunere legislativă inițiată de domnul deputat PMP Eugen Tomac (**Bp. 255/2019, Plx. 571/2019**).

I. Principalele reglementări

Prin inițiativa legislativă se propune reglementarea modului de organizare și desfășurare a exercitării în mod electronic a dreptului de vot, în scopul facilitării procedurii de votare pentru cetățenii români, ca posibilitate alternativă de vot, pentru alegerile parlamentare, prezidențiale și pentru Parlamentul European.

II. Observații

1. Cu titlu general, precizăm că reglementarea propusă, prin caracterul general al unor dispoziții pe care le conține și uneori neconform cu principiile de redactare a normelor juridice, se reduce la stabilirea acestei modalități de vot și a unor proceduri tehnice. De aceea, era necesar ca proiectul de lege să fie redactat astfel încât să reglementeze toate aspectele care se referă la realizarea și implementarea sistemului electronic de vot și care derogă de la dreptul comun stabilit prin legile electorale, pentru a putea fi aplicată, cum ar fi referirea la birourile electorale, la centralizarea rezultatelor, la listele electorale, la organizarea și desfășurarea votului. În plus, inițiativa legislativă ar fi trebuit să realizeze corelarea cu actualele legi electorale, inclusiv cu cealaltă modalitate alternativă de vot - votul prin

corespondență și armonizarea cu acestea în vederea aplicării unitare și coerente atât în ceea ce privește termenele, documentele folosite ori soluțiile privind centralizarea voturilor exprimate electronic, cât și alte aspecte privind organizarea și desfășurarea scrutinului, cu luarea în calcul a tuturor etapelor procesului electoral.

La nivel internațional și european există o serie de documente internaționale care stabilesc anumite standarde în materia votului electronic, cum ar fi Manualul pentru observarea noilor tehnologii de votare elaborate de OSCE (Handbook for the Observation of New Voting Technologies), *Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia de la Veneția*, precum și *Raportul Comisiei de la Veneția privind compatibilitatea votului prin corespondență și a votului electronic cu standardele Consiliului Europei*, ambele documente elaborate la nivelul Consiliului Europei.

De asemenea, la nivelul Comitetului de miniștri din cadrul Consiliului Europei a fost adoptată, la data de 14 iunie 2017, *Recomandarea nr. (2017) 5 privind standardele votului electronic*.

Din perspectiva documentelor de mai sus reglementarea votului electronic presupune o amplă dezbatere în societate cu toți actorii implicați în vederea evaluării riscurilor posibile referitoare la transparența în procesul decizional, aspectele de securitate și fraude pe care le implică o astfel de modalitate de exercitare a dreptului de vot, cerințe legate de anumite certificări, auditarea procedurii, provocările generate de procedura votului electronic și de procedurile de centralizare a rezultatelor votului electronic.

Mai mult, ar trebui realizată o corelare între diferitele inițiative legislative și proiecte de lege care, la acest moment, se află în dezbatere parlamentară și care au același domeniu de reglementare, respectiv găsirea unor modalități alternative de exprimare a votului (a se vedea, cu titlu de exemplu, Bp nr. 544/2018, Bp nr. 83/2019).

Totodată, pentru reglementarea unei astfel de modalități de exercitare a dreptului de vot este necesar să fie avute în vedere implicațiile asupra legislației penale în materie, asupra legislației privind protecția datelor cu caracter personal, asupra legislației privind tehnologia informației, asupra legislației privind procedura achizițiilor publice, asupra legislației privind contractele administrative. Nu în ultimul rând, elaborarea unei legislații care să reglementeze votul electronic ar trebui să aibă în vedere respectarea caracterelor votului consacrate la nivel constituțional la art. 62 alin. (1), respectiv art. 81 alin. (1): vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

2. Implementarea votului electronic poate fi concretizată la nivel legislativ după parcurgerea unor pași intermediari obligatorii. Aceștia trebuie să includă, în primul rând, realizarea studiului de impact prevăzut¹ de art. 33 din *Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, în cadrul căruia să se identifice cel mai adecvat sistem de vot prin internet care poate fi implementat în România, cu elementele de securitate aferente. Un astfel de studiu trebuie realizat cu participarea reprezentanților instituțiilor statului cu atribuții în materia organizării și desfășurării alegerilor, a unor experți în domeniul informatic, a reprezentanților societății civile și, desigur, ai partidelor politice.

Studiul trebuie să conțină, de asemenea, date privind echipamentele necesare (servere etc.) și o estimare a costurilor generate de implementarea votului prin internet care vor avea impact asupra bugetului general consolidat atât pe termen scurt, cât și pe termen lung. Totodată, studiul trebuie să ofere o perspectivă asupra intervalului de timp în care votul prin internet poate fi efectiv implementat.

3. Apreciem că această metodă alternativă de exercitare a dreptului de vot trebuie să fie testată cu ocazia unor alegeri locale parțiale sau a unui referendum local înainte de adoptarea legii privind organizarea și desfășurarea votului electronic. Autoritatea Electorală Permanentă ar putea fi abilitată să conducă proiecte pilot succesive, pe baza cărora să fie stabilit sistemul de vot prin internet optim de utilizat.

---

¹ ART. 33

(1) Scopul elaborării studiului de impact este de a estima costurile și beneficiile aduse în plan economic și social prin adoptarea proiectului de lege, precum și de a evidenția dificultățile care ar putea apărea în procesul de punere în practică a reglementărilor propuse.

(2) Studiul de impact este întocmit, de regulă, de structurile de specialitate în domeniu ale administrației publice centrale, la cererea Guvernului. Pentru propunerile legislative inițiate de deputați sau de senatori, studiile de impact se întocmesc prin grija ministerelor de resort, la solicitarea comisiilor parlamentare.

(3) În studiul de impact se face referire:

- a) la starea de fapt existentă la momentul elaborării noii reglementări;
- b) la modificările care se propun a fi aduse legislației existente;
- c) la obiectivele urmărite prin modificarea legislației existente;
- d) la mijloacele disponibile în vederea realizării scopurilor propuse;
- e) la dificultățile care ar putea fi întâmpinate în aplicarea noilor dispoziții;
- f) la evaluarea costurilor impuse de adoptarea proiectului de lege și a eventualelor economii bugetare generate de aceasta, la motivele care stau la baza acestei evaluări, precum și la modalitatea de calcul al costurilor și economiilor;
- g) la beneficiile rezultate prin implementarea proiectului de lege, altele decât cele de natură economică;
- h) la analiza comparativă a costurilor și a beneficiilor pe care le implică proiectul de lege, din care să reiasă dacă beneficiile sunt justificate de costuri.

Adoptarea legii prin care se reglementează utilizarea votului electronic la consultările naționale trebuie realizată ulterior pilotării, în mod detaliat, cu evidențierea particularităților fiecărui tip de consultare electorală, concomitent cu modificarea și completarea corespunzătoare a legilor care reglementează fiecare tip de consultare electorală, valorificându-se experiența dobândită cu prilejul testărilor. Reglementarea utilizării votului electronic trebuie să fie dublată, în mod necesar, de soluții tehnice clare, suficient detaliate și viabile care să poată fi puse în aplicare, pentru a evita orice impedimente cu care s-ar putea confrunta instituțiile statului chemate să pună în aplicare textul legii.

În același sens, menționăm că, potrivit art. 102¹ din *Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, cu modificările și completările ulterioare*, este stipulată înființarea Rețelei electorale naționale, organism fără personalitate juridică care funcționează sub coordonarea președintelui Autorității Electorale Permanente, ce are următoarele obiective:

- asistarea Autorității Electorale Permanente la elaborarea, integrarea, corelarea și monitorizarea politicilor privind securitatea și reziliența sistemului electoral românesc;

- asistarea Autorității Electorale Permanente la efectuarea activităților de implementare și operationalizare a Sistemului informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal;

- asistarea Autorității Electorale Permanente la elaborarea, implementarea și operaționalizarea sistemelor și aplicațiilor informatice utilizate în procesele electorale.

Din Rețeaua electorală națională fac parte înalți funcționari publici din cadrul Autorității Electorale Permanente, respectiv șefi de departamente și funcționarii asimilați acestora, precum și reprezentanți ai Ministrului Transporturilor, Infrastructurii și Comunicațiilor și ai unităților care funcționează în subordinea sau în coordonarea acestuia, ai Serviciului de Telecomunicații Speciale, ai Institutului Național de Statistică, ai Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații, ai Ministerului Afacerilor Interne, ai Ministerului Afacerilor Externe, ai Ministerului Educației și Cercetării, experți din societatea civilă, reprezentanți ai partidelor politice parlamentare, precum și ai altor instituții cu atribuții în domeniul electoral.

Acest organism, care reunește specialiști în domeniile electoral și al tehnologiei informației, precum și reprezentanții partidelor politice și ai societății civile poate oferi o perspectivă consolidată asupra sistemului de vot electronic optim și a modalității de implementare a acestuia, în cadrul unui studiu de impact.

4. *Recomandarea CM/Rec(2017)5 a Comitetului Miniștrilor către statele membre privind standardele pentru votul electronic*² enumeră cerințele care trebuie îndeplinite în această materie și anume:

I. Sufragiul universal - acest standard se referă la următoarele aspecte:

- Interfața electorală a unui sistem de vot electronic trebuie să fie ușor de înțeles și de folosit de către toți alegătorii;

- Sistemul de vot electronic trebuie conceput, în măsura în care este posibil, astfel încât să permită persoanelor cu handicap și nevoi speciale să voteze independent;

- Cu excepția cazului în care metodele de vot electronic de la distanță sunt universal accesibile, acestea ar trebui să constituie doar o modalitate suplimentară și opțională de exercitare a dreptului de vot;

- Înainte de a opta pentru exercitarea dreptului de vot prin intermediul unui sistem electronic de votare la distanță, alegătorii trebuie să conștientizeze faptul că alegerile la care își exercită dreptul de vot prin mijloace electronice sunt alegeri sau referendumuri reale.

II. Sufragiul egal - acest standard se referă la următoarele aspecte:

- Toate informațiile oficiale privind votarea trebuie prezentate în mod egal, în cadrul și prin toate canalele de vot;

- În cazul în care se utilizează atât metode de vot electronice, cât și neelectronice în cadrul aceluiași scrutin, trebuie să existe o metodă sigură și fiabilă de a agrega toate voturile și de a calcula rezultatul;

- Trebuie să se asigure o identificare unică a alegătorilor, într-un mod care să permită distincția clară și sigură a persoanei;

- Sistemul de vot electronic trebuie să acorde accesul unui utilizator doar după autentificarea acestuia ca persoană cu drept de vot;

- Sistemul de vot electronic va permite exercitarea, stocarea în urna electronică și includerea în rezultatul final al alegerilor doar a numărului corespunzător de voturi la care are dreptul un alegător.

---

² Recomandarea CM/Rec(2017)5 a Comitetului Miniștrilor către statele membre privind standardele pentru votul electronic, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 14 iunie 2017, la cea de-a 1289-a reuniune a reprezentanților miniștrilor, accesibilă la <http://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2017/08/Traducere-Recomandare.pdf>.

III. Sufragiul liber - acest standard se referă la următoarele aspecte:

- Intenția de vot a alegătorului nu va fi afectată de sistemul de votare sau de orice altă influență nejustificată;

- Sistemul de vot electronic va prezenta alegătorului un buletin autentic și informații autentice;

- Modul în care alegătorii sunt ghidați prin procesul de votare electronică nu trebuie să îi determine să voteze pripit sau fără confirmare;

- Sistemul de vot electronic trebuie să-i ofere alegătorului posibilitatea de a participa la alegeri sau la referendum, fără ca acesta să-și exprime preferința pentru una dintre opțiuni;

- Sistemul de vot electronic va acorda asistență alegătorului dacă el sau ea transmite un vot electronic nevalabil;

- Alegătorul trebuie să poată verifica dacă intenția sa este reprezentată cu precizie, iar votul sigilat a intrat în urna electronică fără a fi modificat. Orice influență nejustificată care a modificat votul trebuie să fie detectabilă;

- Alegătorul primește confirmarea din partea sistemului că votul a fost exprimat cu succes și că întreaga procedură de vot a fost încheiată;

- Sistemul de vot electronic oferă dovezi solide că fiecare vot autentic este inclus în mod corect în rezultatele alegerilor respective. Dovezile trebuie să poată fi verificate prin mijloace independente de sistemul de vot electronic;

- Sistemul trebuie să furnizeze dovezi solide că numai voturile alegătorilor eligibili au fost incluse în rezultatul final. Dovezile trebuie să poată fi verificate prin mijloace independente de sistemul de vot electronic.

IV. Sufragiul secret - acest standard se referă la următoarele aspecte:

- Votarea electronică este organizată astfel încât secretul votului să fie respectat în toate etapele procedurii de votare;

- Sistemul de vot electronic elaborează și stochează, cât timp este necesar, numai datele cu caracter personal necesare desfășurării alegerilor electronice;

- Sistemul de vot electronic și orice actor autorizat trebuie să protejeze datele de autentificare, astfel încât părțile neautorizate să nu poată utiliza, intercepta, modifica sau obține cunoștințe despre aceste date;

- Registrele alegătorilor stocate sau comunicate de sistemul de vot electronic sunt accesibile numai părților autorizate;

- Un sistem de vot electronic nu oferă alegătorului dovezi privind conținutul votului exprimat, pentru a fi utilizat de către terți;

- Sistemul de vot electronic nu permite divulgarea numărului de voturi exprimate decât după închiderea urnei electronice de vot. Aceste informații nu vor fi divulgate publicului decât după încheierea perioadei de votare;

- Votarea electronică asigură respectarea secretului alegerilor anterioare înregistrate și șterse de către alegător, înainte de a-și exprima votul final;

- Procesul de votare electronică, în special etapa de numărare, trebuie să fie organizat astfel încât să nu fie posibilă reconstituirea unei legături între votul deschis și alegător. Voturile sunt și rămân anonime.

V. Cerințe de reglementare și organizare- acest standard se referă la următoarele aspecte:

- Statele membre care introduc votul electronic fac acest lucru într-o manieră treptată, progresivă;

- Înainte de a introduce votul electronic, statele membre fac modificările necesare în legislația relevantă;

- Legislația relevantă reglementează responsabilitățile pentru funcționarea sistemelor de vot electronic și asigură controlul organismelor electorale asupra acestora;

- Orice observator trebuie să poată lua parte la numărarea voturilor. Organismul de management electoral este responsabil pentru procesul de numărare.

VI. Transparență și observare - acest standard se referă la următoarele aspecte:

- Statele membre sunt transparente în toate aspectele legate de votul electronic;

- Publicul, în special alegătorii, va fi informat, cu mult timp înainte de începerea votării, în limbaj clar și simplu, despre:

- orice măsuri pe care un alegător ar trebui să le ia pentru a vota;

- utilizarea și funcționarea corectă a unui sistem de vot electronic;

- calendarul votului electronic, incluzând toate etapele;

- Componentele sistemului de vot electronic trebuie să poată fi dezvăluite în scopuri de verificare și certificare;

- Orice observator, în măsura permisă de lege, va putea să observe și să comenteze alegerile electronice, inclusiv stabilirea rezultatelor;

- Vor fi utilizate standarde deschise, pentru a permite interoperabilitatea diferitelor componente sau servicii tehnice, eventual derivate dintr-o varietate de surse.

VII. Responsabilitatea - acest standard se referă la următoarele aspecte:

- Statele membre vor elabora cerințe tehnice, de evaluare și certificare și se vor asigura că acestea reflectă pe deplin principiile juridice și democratice relevante. Statele membre vor actualiza permanent aceste cerințe;

- Înainte de introducerea unui sistem de vot electronic și la intervale corespunzătoare după aceea, în special după modificarea semnificativă a sistemului, un organism independent și competent va evalua conformitatea sistemului de vot electronic și a oricărei componente a tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) cu cerințele tehnice. Aceasta poate fi o formă de certificare formală sau o altă formă adecvată de control;

- Certificatul sau orice alt document corespunzător emis trebuie să identifice în mod clar obiectul evaluării și să includă garanții pentru a preveni modificarea sa în mod secret sau în mod accidental;

- Sistemul de vot electronic poate fi supus auditului. Sistemul de audit trebuie să fie deschis și cuprinzător și să raporteze în mod activ posibilele probleme și amenințări.

VIII. Fiabilitatea și securitatea sistemului - acest standard se referă la următoarele aspecte:

- Organismul de management electoral este responsabil cu respectarea tuturor cerințelor, chiar și în caz de erori și atacuri. Organismul de management electoral răspunde de disponibilitatea, fiabilitatea, utilitatea și securitatea sistemului de vot electronic;

- Numai persoanele autorizate de organismul de management electoral au acces la infrastructura centrală, serverele și datele electorale. Numirea persoanelor autorizate să opereze în sistemul de vot electronic trebuie să fie clar reglementată;

- Înainte ca orice alegeri electronice să aibă loc, organismul de management electoral se va asigura că sistemul de vot electronic este autentic și funcționează corect;

- Trebuie să se instituie o procedură pentru instalarea regulată a versiunilor actualizate și corectarea tuturor software-urilor relevante;

- Dacă sunt stocate sau comunicate în afara mediului controlat, voturile sunt criptate;

- Voturile și informațiile alegătorilor se păstrează sigilate până la începerea procesului de numărare;

- Organismul de management electoral va opera în siguranță toate materialele criptografice;

- În cazurile în care apar incidente care ar putea amenința integritatea sistemului, persoanele responsabile cu exploatarea echipamentului informează imediat organismul de management electoral;

- Trebuie păstrată autenticitatea, disponibilitatea și integritatea registrelor electorale și a listelor de candidați. Sursa datelor trebuie autentificată. Dispozițiile privind protecția datelor trebuie respectate;

- Sistemul de vot electronic identifică voturile care sunt afectate de o iregularitate.

Standardele amintite sunt dezvoltate în cadrul *Liniilor directoare privind implementarea prevederilor Recomandării CMRec(2017)5 privind standardele pentru votul electronic*.

Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) face, de asemenea, referire în cadrul *Codului bunelor practici în materie electorală*³ la metodele de votare mecanică și electronică, arătând că „avantajul acestor metode apare atunci când un număr de alegeri sunt desfășurate concomitent, chiar dacă anumite măsuri de precauție sunt necesare pentru a minimaliza riscul fraudelor, de exemplu, prin acordarea alegătorului posibilitatea de a-și verifica votul imediat după depunere. Este evident faptul că, în cazul utilizării acestui tip de votare, buletinele de vot trebuie să fie elaborate în așa fel încât să excludă orice confuzie. Pentru a facilita verificarea și recalcularea voturilor în cazul unei reclamații, trebuie prevăzută o mașină care să imprime voturile pe buletinele de vot; acestea trebuie depozitate într-un container sigilat pentru a exclude orice acces la ele. Indiferent de mijloacele utilizate, confidențialitatea votării trebuie să fie garantată. Votul electronic trebuie să fie sigur și fiabil. El este sigur dacă sistemul poate rezista la un atac deliberat și dacă funcționează independent, indiferent de deficiențele echipamentului electronic sau ale programelor. Mai mult decât atât, alegătorul trebuie să aibă posibilitatea de a obține confirmarea votului lui și, în caz de necesitate, să-l corecteze fără a încălca principiul confidențialității votului. Transparența sistemului trebuie să fie garantată. Cu alte cuvinte, funcționarea adecvată a sistemului trebuie să poată fi verificată”.

---

³ Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare și raport explicative, adoptate de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneția, 18-19 octombrie 2002), accesibil la <http://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2013/03/Codul-de-bune-practici-in-materie-electoralala.pdf>.

Aceste principii trebuie să se regăsească reflectate în conținutul legislației naționale privind votul electronic, în speță în conținutul actului normativ care reglementează votul electronic.

5. Raportat la textul de lege propus, apreciem că acesta a conturat doar un cadru general al modului de organizare și desfășurare a votului electronic, omițând sau reglementând insuficient de clar și de detaliat unele elemente esențiale pentru implementarea metodei alternative de vot propuse. Astfel:

- în cadrul art. 4 alin. (1) se face referire la „*registrul electronic al alegătorilor*”, în timp ce în cadrul alin. (2) este utilizată o sintagmă diferită, respectiv „*registrul electronic electoral*”. Pe fond, apreciem că este recomandabil ca alegătorii care au formulat cerere în acest sens să fie înscriși în *Registrul electoral* cu opțiunea pentru vot electronic, în mod similar cu alegătorii care solicită să voteze prin corespondență, nefiind necesară crearea unui instrument informatic distinct, ci extinderea aplicațiilor *Registrului electoral* reglementat de *Legea nr. 208/2015*;

- în art. 13 alin. (1) se menționează faptul că „*buletinul electronic de vot (...) conține lista electorală specifică fiecăror alegeri*”, sintagmă neclară în condițiile în care buletinul de vot ar trebui să conțină listele de candidați și candidații independenți care participă la alegeri. De altfel, textul de lege propus nu reglementează conținutul buletinului de vot;

- apreciem că prevederile art. 14 și art. 15 din inițiativa legislativă, referitoare la procedura de vot, sunt insuficiente;

- prevederile art. 16 referitoare la efectuarea automată a numărării voturilor au caracter general, fără a reglementa efectiv procedura de numărare a voturilor. Considerăm că integritatea procesului electoral și, în mod implicit, încrederea cetățenilor în rezultatul acestuia depinde de instituțiile și autoritățile desemnate să-l administreze. În consecință, era necesară nominalizarea, în lege, a autorităților care vor asigura numărarea voturilor exprimate electronic. Apreciam că voturile exprimate electronic trebuie colectate, prelucrate și numărate la nivelul Biroului Electoral Central, întrucât, așa cum rezultă din textul art. 2 al inițiativei legislative, votul electronic va fi accesibil tuturor categoriilor de alegători. În acest caz, textele referitoare la atribuțiile Biroului Electoral Central din legile electorale privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, a Președintelui României și a Parlamentului European ar fi trebuit modificate corespunzător. Există, de asemenea, posibilitatea înființării unui birou

electoral pentru votul prin internet, ale cărui componentă și atribuții trebuie prevăzute în mod expres în lege. Procedurile de votare, numărare și finalizare a procesului electoral trebuie să fie foarte clar specificate și accesibile alegătorilor;

- lipsa prevederilor referitoare la sancțiunile pentru încălcarea dispozițiilor legii și autoritățile abilitate să le aplice. Un text normativ care nu este sprijinit de sancțiuni corelative este lipsit de forță atunci când este pus în aplicare. Având în vedere faptul că prin prezentul proiect de act normativ se reglementează noi situații juridice, apreciem că trebuiau identificate faptele care ar putea constitui posibile abateri, precum și autoritățile competente să le cerceteze și să dispună sancționarea. Totuși, trebuie avut în vedere faptul că art. 388 din *Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare*, reglementează „*Frauda la votul electronic*”, conform căruia, tipărirea și utilizarea de date de acces false, accesarea frauduloasă a sistemului de vot electronic sau falsificarea prin orice mijloace a buletinelor de vot în format electronic se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani. De asemenea, conform art. 393, tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 388 se pedepsește.

6. În ceea ce privește exercitarea votului electronic de către cetățenii români rezidenți în România (domiciliul sau reședința) constatăm existența unei necorelări între art. 2 și art. 4 alin. (1) din proiectul de lege, având în vedere că, deși la art. 2 se acordă posibilitatea tuturor cetățenilor români cu drept de vot cu domiciliul sau reședința în țară de a-și exercita votul prin mijloace electronice, la art. 4 alin. (1) se prevede că cererea pentru înscrierea în registrul electronic al alegătorilor se face doar de către cei cu domiciliul în România. De asemenea, la art. 4 ar fi trebuit să se precizeze în mod expres modalitățile de transmitere a cererii: personal, prin poștă sau electronic.

Menționăm că, potrivit art. 37 alin. (1) din *Legea nr. 24/2000*, în limbajul normativ aceleași noțiuni se exprimă numai prin aceiași termeni, motiv pentru care era necesar să se exprime opțiune pentru o singură construcție, fie registrul electronic al alegătorilor, fie registrul electronic electoral. În plus, nu rezultă dacă înscrierea în registrul electronic electoral presupune eliminarea sau dublarea înscrierii din Registrul Electoral. Totodată, pentru asigurarea previzibilității normei juridice, din text ar fi trebuit să rezulte cu claritate dacă cererea se realizează pentru fiecare tip de scrutin sau este valabilă pentru mai multe tipuri de scrutin, atâta timp cât nu a fost efectuată o notificare de modificare a opțiunii de a vota electronic. La

art. 4 alin. (5) criteriul utilizat pentru transmiterea cererii, respectiv cel al proximității domiciliului sau reședinței este subiectiv, ceea ce poate genera dificultăți în aplicare, afectând *principiul securității raporturilor juridice*.

7. Cu privire la art. 5 alin. (2), referitor la necesitatea însoțirii cererii de o copie certificată a documentului care atestă cetățenia, precizăm că, potrivit considerentului nr. 10 din *Regulamentul EU nr. 2016/1191 al Parlamentului European și al Consiliului din 6 iulie 2016 privind promovarea liberei circulații a cetățenilor prin simplificarea cerințelor de prezentare a anumitor documente oficiale în Uniunea Europeană și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1024/2012*, se precizează că pașapoartele și cărțile de identitate nu sunt supuse în statele membre procedurii legalizării sau altor formalități similare. Or, potrivit art. 13 alin.(1) din *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, actul de identitate face dovada identității, a cetățeniei române, a adresei de domiciliu și, după caz, a adresei de reședință.

8. La art. 7 alin. (2) pentru o mai mare claritate a textului, era necesar să se prevadă fie un termen expres în care să fie transmise cererile la care se face referire în text, fie un termen de la care se calculează sintagma "*de îndată*". Aceeași observație este valabilă și pentru art. 8 alin. (2) din proiectul de lege.

9. Cu privire la art. 9, referitor la certificatul de alegător, apreciem că textul trebuia formulat în sensul detalierii prin norme cu caracter primar a elementelor de siguranță la care se face referire în text, precum și a elementelor ce urmează a fi stabilite prin hotărâre a Guvernului (conținutul și modelul), având în vedere că acesta este un document foarte important pentru asigurarea caracterului secret al votului.

Totodată, pentru asigurarea previzibilității normei juridice, textul alin.(2) ar fi trebuit să prevadă un termen pentru emiterea hotărârii Guvernului la care se face referire.

10. La art. 10, apreciem că, în vederea asigurării caracterelor secret, direct și liber exprimat al votului, textul ar fi trebuit să prevadă la nivel primar instrucțiunile privind procedura exprimării votului electronic. În

cazul în care se menține prevederea potrivit căreia instrucțiunile vor fi elaborate de Autoritatea Electorală Permanentă s-ar putea crea premisele unor vicii de neconstituționalitate prin raportare la principiul ierarhiei actelor normative consacrat de art. 1 alin. (5) din *Constituție*.

11. În ceea ce privește reglementările privind buletinul electronic de vot, apreciem că, în vederea asigurării caracterului secret, direct și liber exprimat al votului, era necesară o legislație precisă, clară, detaliată privind întocmirea acestuia, precum și accesarea sa. Textul propus la art. 13 nu este în măsură să asigure previzibilitate normei juridice, având în vedere că nu se poate determina, prin raportare la legislația electorală în vigoare, la ce listă electorală specifică se face referire și nici modalitatea concretă de alcătuire a portalului de internet creat și administrat de Autoritatea Electorală Permanentă.

12. Referitor la reglementarea la art. 14 a procedurii de vot, apreciem că aceasta este lapidară, imprecisă și insuficientă pentru respectarea caracterelor votului, în special caracterul secret și liber exprimat, întrucât nu rezultă modalitatea de accesare a buletinului, obținerea codurilor de acces, constituirea și transmiterea codurilor de acces către alegători.

De asemenea, în ceea ce privește intervalul orar în care se poate realiza accesarea buletinului de vot, textul ar fi trebuit să prevadă la nivel primar acest interval, în sens contrar ajungându-se la stabilirea sa în mod arbitrar de către o autoritate administrativă a statului, respectiv de Autoritatea Electorală Permanentă.

Precizăm că, potrivit art. 103 din *Legea nr. 208/2015*, în prezent, Autoritatea Electorală Permanentă coordonează sistemul informațional electoral național și realizează achizițiile de aplicații și/sau servicii informatice utilizate pentru centralizarea rezultatelor votării, iar potrivit art.1 din *Legea nr. 92/1996 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Telecomunicații Speciale, cu modificările și completările ulterioare*, Serviciul Român de Telecomunicații Speciale "organizează, conduce, desfășoară, controlează și coordonează activitățile în domeniul telecomunicațiilor speciale pentru autoritățile publice din România și pentru alți utilizatori".

13. Referirea, în cadrul art. 19, la *Legea nr. 767/2001 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 103/2000 privind*

decorația "Crucea Comemorativă a Rezistenței Anticomuniste" este eronată, având în vedere că noua reglementare în domeniul protecției datelor cu caracter personal este *Legea nr. 129/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 102/2005 privind înființarea, organizarea și funcționarea Autorității Naționale de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal*, precum și pentru abrogarea Legii nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, respectiv *Regulamentul EU nr.2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor)*.

14. În ceea ce privește modul de redactare al inițiativei legislative, apreciem că multe din normele instituite sunt neclare și imprecise, aspecte care, pe lângă dificultățile de interpretare și aplicare, sunt de natură a conduce și la încălcarea dispozițiilor art. 1 alin. (5) din *Constituție* (de ex. art. 2, 4, 7, 14). În acest sens, arătăm că, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, actul normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se și previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat. În plus, potrivit art.36 alin. (1) din *Legea nr.24/2000*, "*Actele normative trebuie redactate într-un limbaj și stil juridic specific normativ, concis, sobru, clar și precis, care să excludă orice echivoc, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale și de ortografie*".

15. Apreciem că, din cauza modalității necorespunzătoare de redactare, *Expunerea de motive* nu a fost elaborată cu respectarea cerințelor prevăzute de art.30-34 din *Legea nr.24/2000* referitoare la elementele obligatorii din cuprinsul instrumentului de prezentare și motivare. În acest sens, cu titlu exemplificativ, menționăm că din conținutul *Expunerii de motive*, în forma prezentată, nu rezultă "*implicațiile pe care noua reglementare le are asupra legislației în vigoare*" etc.

Astfel, menționăm că instrumentul de prezentare și motivare nu face nicio referire la implicațiile pe care proiectul le-ar putea avea, de exemplu, asupra dispozițiilor *Legii nr. 115/2015* (alegerea autorităților administrației publice locale), *Legii nr.208/2015* (alegerea Senatului și a Camerei

Deputaților), *Legii nr.33/2007* (alegerile pentru Parlamentul European, *Legii nr.370/2004* (alegerea Președintelui României), *Legii nr.3/2000* (organizarea și desfășurarea referendumului), cu al căror obiect de reglementare se află în strânsă relație.

De asemenea, inițiativa legislativă nu vizează în niciun fel corelarea votului electronic cu cealaltă modalitate alternativă de vot, votul prin corespondență, adoptată prin *Legea nr.288/2015*.

16. Aplicarea măsurilor propuse de inițiativa legislativă generează impact financiar asupra cheltuielilor bugetare, determinat de suplimentarea numărului de secții de votare în străinătate, astfel încât în *Expunerea de motive* trebuia să fie înscris impactul financiar asupra bugetului general consolidat, precum și fundamentarea acestuia, conform prevederilor art.15 din *Legea responsabilității fiscal-bugetare nr.69/2010, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, și ale art.15 din *Legea privind finanțele publice nr.500/2002, cu modificările și completările ulterioare*, însoțit de ipotezele și metodologia de calcul utilizată.

III. Punctul de vedere al Guvernului

Parlamentul va decide cu privire la oportunitatea adoptării acestei inițiative legislative.

Cu stimă,

Ludovic ORBĂN
PRIM-MINISTRU

Domnului deputat **Ion-Marcel CIOLACU**

Președintele Camerei Deputaților